

на новите медии, телевизията и електронните игри.

Особена ценност в изложбата са значимите изяви на млади автори, предимно възпитаници на проф. Майя Петрова, които са спечелени за куклената сценография и вдъхват надежди за нейното бъдеще. Това е едно голямо и важно дело. Браво, Майя!

Благодаря на колегите за общуването при създаването на изложбата, за атмосферата на задружна съпричастност и благодародна амбиция да представим своето скромно, но бла-

городно изкуство в най-добрите традиции на художествената общност. Основна заслуга за това има кураторския екип – колегите Ханна Шварц и Мариета Голомехова, изкуствоведът Галина Декова и неуморният Петьо Митев. Чест прави подкрепата на Столична община, творческите съюзи на българските артисти и художници изявата да се състои достойно в най-представителната зала на софийския Бродуей, да има свой каталог (дизайн – Надя Крумова).

На добър час!

¹ По Юрий Лотман „Куклата в системата на културата“ сп. Декоративное искусство“. Москва, 1978.

Месец и половина в съблюдаване, спомени и вдъхновение завинаги!

Един репетиционен период, превърнал се в приключение

Гергана Трайкова

Представленията на Веселка Кунчева и екипът ѝ винаги предизвикват истински фурор още с премиерите си. Те са дълго обсъждани, награждавани и вълнуващи. Не мога да скрия, че всяко едно е провокирало в мен емоционални експлозии. Карали са ме да размишлявам много дълго за смисъла на съществуването, за страховете и за пропуснатите възможности. По време на нейните спектакли съм плакала, смяла съм се с глас и винаги съм излизала променена и обогатена духовно. За работата на Кунчева постоянно излизат нови статии и рецензии, но нито една досега не е била за процеса отвътре, за създаването на спектаклите ѝ. За да бъде един критик хроникьор, той трябва да изневери на вътрешния си инстинкт да коментира случващото се. Неусетно изневярата се превръща в привързаност към екипа и процеса и те вече не могат да бъдат обект на критика, защото ставаш емоционално обвързан с тях.

През юли на 2016 г. Веселка Кунчева започна репетиции на „Дама пика“ по А. С. Пушкин в ДКТ-Пловдив. Прекрасните изживявания от този месец и половина ми помогнаха да видя театъра от една друга страна.

Тази на процеса и трудностите, които се поражда около него. Когато си спомням за тези седмици, съзнанието моментално ги свързва с думите вълнуващи, одухотворяващи, поучителни – във всякакъв смисъл. Някой, някога ми беше казал, че, за да разбереш дали един репетиционен процес е ползотворен, трябва да установиш дали всяка репетиция работи за следващата.

Първата репетиция, на която отидох, беше в сутринта на 14 юли, четвъртък. Около 10,30 вече осъзнах, че това е един важен ден, в който ще започне процеса на създаването на нещо ново и ценно. Този четвъртък даде началото на смисъл, ентусиазъм за работа и творчество не само у мен, а във всеки един член на екипа. Спомням си, че тогава за първи път стоях пред кукления театър в града, в който съм родена и израснала. И чувствах притеснение. Когато стоях някъде между тротоара пред театъра и салона – театралните и всекидневните човешки проблеми на съществуването се препокриха. Тогава сама прекрачих прага и навлязох в дълбокото, където емоционалните болки, прегрешението и алчността не бяха просто думи, а обект на изслед-

ване и дискусии, на съсредоточена мисъл и взаимопомощ. А ентусиазмът, с който се бях заредила преди да отида, се превръщаше в още по-силно желание да научавам.

Подборът на актьори, който беше направила Веселка Кунчева за новото си представление, събираше на едно място много талантиливи и различни млади хора. Той се състоеше от хореографка, куклени и двама драматични актьори, а повечето от тях вече бяха участвали в нейни спектакли. Полина Христова, например участва в представленията „Вграждане“ и „Бягства“, Мария Димитрова е хореографката на спектакъла „Аз, Сизиф“, Живко Джуранов, Михаела Андонова и Наталия Василева са се срещали с екипа на Веселка Кунчева в спектаклите „Вграждане“ и „По ръба на небето“, Александър Караманов, също участва във „Вграждане“ и Ева Данаилова, която изигра смелото дете Момо в спектакъла „Момо“. Скоро завършилият актьорство за куклен театър Велизар Евтимов и драматичният актьор Пламен Димов, обаче не бяха се срещали със специфичния за Кунчева репетиционен процес. От онези първи минути на за-

познанство разбрах колко е важен екипът за режисьора. По-важно е да се каже как тя ги сплотява и ги кара да се чувстват едно цяло – чрез чувството за хумор, чрез общата кауза в името на спектакъла. Гласовете на актьорите и идеите им никога не бяха отхвърлени, а напротив изслушвани и приемани или доразвивани. Колaborацията между всички тях, която се създаде в този месец и половина, е с резултат прекрасно представление и пропит с положителни емоции репетиционен процес. Началото бе дадено в онази четвъртъчна сутрин, в която всички заедно стояхме в двора на театъра, а Веселка Кунчева търсеше свой точен ритъм в стихотворението „Бесове“ на Пушкин. Нетърпението за работа напираше и някъде в търсенето на цялост, в опит за изграждането на груповия образ и изговарянето на всяка дума, актьорите не спираха да дават своите идеи. Тя от своя страна ги изслушаше, синхронизираше гласовете им и търсеше баланс между мъжкото обсебване от бесовете и женските напеви. Това стихотворение беше парче от пъзела, който тъкмо започваше своята подредба и то пасваше идеално на темата в „Дама пика“ или поне на онова, което извеждаше режисьорът като главно. Тя се интересуваше от предела на човешката вяра и кога тя губи пред ненаситността. Точно както се случва в повестта на Пушкин с Герман, който обичал да наблюдава как аристократите играят на карти и залагат, но никога не смее сам да заложи. Докато не чува за „тайната на трите карти“ и тя не го отвежда до маниакалната нужда да я узнае и респективно да спечели. Графинята или Дама пика е първата, която се е отдала на бесовете в името на парите и много преди Герман се е подвела в желанието си да научи същата тази тайна от граф Сен Жармен. Да, те си приличат, но

разликата е, че Герман (като в операта на Чайковски, а не в повестта на Пушкин) е влюбен в Елизавета Ивановна, младата бедна прислужница на графинята. А желанието да избяга с нея, но преди това да се осигури материално, го превръща в зависим от още и още печалба. С основата на този текст, на темите за любовта, алчността, отричането от Бога и обсебването се оттласна екипът на представлението.

А в следобедна на същия първи четвъртък, някъде между шегите и работата, времето се изсипа като стотици камъчета и репетицията се пренесе в салона на театъра. „Бесове“-те вече бяха придобили някакъв вид благодарение на насоките на режисьора. Тя моделираше ритъма гъвкаво с половин или цели тонове, работеше с гласовете им, като създаваше различни обстоятелства и среда, които трябва да озвучат. Думата, която от толкова време търся, за да опиша всичко това е – провокация. Провокация за мисловната дейност, за физическата издръжливост, за креативността. И като споменах думата креативност, някак това събуди спомена за задачата, в която всички актьори трябваше да създават свои лица-маски от тесто. Сцената се беше превърнала в подобие на сладкарски цех и тестото, течния шоколад и захарта (пудра) не бяха за ядене, а бяха част от генералната задача за деня. Където всеки един трябваше да е скулптор на себе си и чрез външната обработка на тестото да създаде нова душа. Така един по един всеки с конкретно обстоятелство и на етюден принцип „изродиха“

различни същества. Някои от тях чакаха човека, в когото са влюбени, но никога не са виждали. При други създаването на ново „лице“ беше част от тоалета в света, в който живее съществува. Упражненията бяха още едно парче от пъзела и създаването на екип и усет за партньорство. Защото, макар един да беше на сцената, всички останали озвучаваха, съживяваха действието и създаваха средата с гласовете си. Думите, които използва Веселка Кунчева тогава, бяха: „Усетете се“. И наистина, тя успя да ги накара да се почувстват взаимосвързани. Конкретен пример за това е задачата, в която се „раждаше“ същество от Ада. Петте жени трябваше да търсят физическата връзка между телата си, да изследват взаимодействията им, за да разберат какъв събирателен образ могат да създадат. На фона на това, мъжете озвучаваха как то живее и диша, как съществува. Те създаваха в пълния смисъл на думата. Заучаваха църковни песнопения, пасажии от Библията, молитви и се опитваха да пречистят бесовете, които раждаха в задачите си. И това не са просто думи, а смятам, че наистина се преживява, защото колкото и свръхестествени нотки да съпътстваха задачите, в основата си те са част от ежедневието и духовния живот на всеки един човек. Двойствената природа, която носим в нас се изразява в доброто, което съдържа зло, и в злото, в което винаги има капка добро, а важното беше това да е осъзнато от актьорите.

Една от задачите през следващите дни бе причина за безброй усмивки и изблици на

смях. В нея двойка актьори с различни зададени от режисьора теми трябваше да създадат цялостен диалог. Смесването на атмосфери никак доказваше, че общуването между хората винаги е била константна величина. Никога преди не бях се замисляла колко е суетно да слушаш само себе си и да мислиш единствено за своите проблеми. Това бе задача, която чрез смеха от нелогичното, създаде логика за нещо извънредно важно. След изпълнението на задачите следваха коментари от режисьора. Тя посочваше положителните страни във всяко изпълнение, подбираще работещите принципи и образи, за да може после те да влязат в спектакъла. Освен нейните занятия с актьорите, успоредно работеше и останалата част от постановъчния екип. Съботите и неделите преминаваха под знака на танца. Работата с хореографа Стефан Витанов, започна с пълна сила още от първата събота на 16-и. С предишната си хореография на спектакъла „Вграждане“, той е спечелил доверието не само на Веселка, но и на актьорите. В работата му с тях също всичко премина някак много леко, отново през хумора и сближаването на колектива. За един ден той успя да направи половин танц и непонятно за мен комбинира грузинските народни танци, заедно с руските и етно орнаментиката. Първият танц, който създаде Стефан Витанов, се превърна в убежна точка на спектакъла, в която настъпва вакханалия в чест на „тайната на трите карти“. Във втория той превърна отношението на останалите прислужници към Елизавета Ивановна (Полина Христова) в остър, но и нежен танц с метли. В него се отприщва изгрубялата женственост, подлостта, но и лекотата, на която е способна само една дама. В третия емоционално много силно зареден танц между Герман (Пламен Димов) и Графинята (Мария Димит-

рова), тя му открива „тайната на трите карти“ и това се случва толкова плавно, но и същевременно агресивно. Стефан Витанов е изключителен професионалист, който знае какво и защо прави, а вижданията му допълваха идеално тези на режисьорката. Във всяка една свободна минута, в която не работеше в ателието или не избираше материали, сценографът Мариета Голомехова също наблюдаваше репетициите. Тя връхлиташе в салона с идеи и предложения. Винаги съм предполагала, че между нея и Веселка Кунчева има симбиоза и допълване, но в процеса на работа го видях с очите си. Едната никога не отрича идеята на другата преди да е сигурна и да се е убедила, че е погрешна. И дори в тази хармония понякога да настъпва дисбаланс, той е съвсем временен и разбираем. Мариета е активен човек, който постоянно и неусетно „ражда“ нови идеи и се опитва да подобри това, което зависи от нея. Дори когато става дума за точенето на тесто и обработката му. Спомням си, че тогава тя предложи вечер да скулптира лица и процесът да започва от конкретни маски. Да, техният екип се раздава докрай за цялото и в името на създаващото се. И мисля, че това не е само между нея и Кунчева, актьорите също слушат и приемат това, което казва художничката. Те се вслушваха в коментарите и забележките ѝ, което мисля е много рядкост. Дългогодишната работа между тях е изградила нещо повече от приятелство и колегиалност, изградила е усет

за онова, от което се нуждае другата. И в основата му стои разговорът, обсъждането на проблемите и вариантите.

В следващите седмици от процеса, преди Веселка Кунчева да разпредели ролите на актьорите, тя продължаваше да ги провокира с нови задачи. Сутрин репетициите започваха освен с физическа и умствена замявка и с изпълнение на танците. После всички заедно се впускаха в дълбокото и изследваха човешките взаимоотношения чрез новите задачи. Между съботно-неделното хореографиране и създаването на сценографията в ателиетата, на сцената се случваха изумителни неща. Едно от най-въздействащите случвания на малката сцена бе породено от задача, в която всеки трябваше да бъде „тумор“ на другия. Имаше и моменти, в които се просълзявахме, заради изпълнение на някоя задача. Като например тази, в която Полина трябваше неистово да иска любов, а Пламен, Живко, Александър и Велизар да отблъскват нуждата ѝ за близост. Спомням си, че тази сцена ме просълзи и буквално застана като буца в гърлото ми. Сега това е една от най-емоционалните сцени в спектакъла, която не спира да ме просълзява. В другата крайност бе задачата, в която всеки актьор имаше персонална тема, която да следва, но в един момент темите да се преплетат и разговорът да стане един. Тогава наистина се почувствах като шизофреник, който чува хиляди гласове, но не и своя собствен. За всички да-

ми имаше задача и с 50 невидими бебета, в която трябваше да се грижат за всички едновременно. Хаосът беше пълен, а момичетата трудно се справяха с цели 50 бебета. Чрез задачите се родиха образи и идеи, които сега са важна част от представлението. А два етажа над въздействащите изпълнения на актьорите също кипеше усилен и ценен труд. Екипът на театъра от художественото ателие изпълняваше проекта на Мариета Голомехова. Когато се качих за първи път, видях как правят огромната глава на Графинята, която лепяха част по част. В същото време, срещу тях на една от терасите асистентите – Николай Бозаджиев и Едуардо Планас, правеха калъп на бебе-кукла, а на простора имаше закачени силиконови отливки на части от тялото. Запитах се какво ли си мислят хората, които живеят отсреща. Между усиления труд на всеки един член на екипа, било то художествен, изпълнителен или административен постоянно, се включваха нови хора, които консултираха различни аспекти от процеса. Димитър Еленски, който от години пее в църковен

хор, се включи, за да научи актьорите на църковните песнопения. Сега всеки зрител може да чуе невероятния му глас в спектакъла. А когато дойде време за разучаването на играта „фараон“, се включи специалист в игрите на карти и ги научи на всички „хватки“, които използват крупията. Мисля си, че за работата на Веселка Кунчева е характерно, че никога не оставя нещата на случайността, никога няма нещо недоизяснено или непроверено. От мига, в който я видях да ръкомаха под авансцената на актьорите толкова пламенно и вдъхновяващо, вече не мога да я сравня с нищо друго освен с диригент, който знае кога да подготви първа цигулка и кога трябва да пусне виола. Тя никога не изпуска изпълнителите от око и в „концерта“, няма как да има фалшив момент. Тя е цяла вселена, когато твори, а дори репетициите за деня да са приключили, до нея винаги има тейфтер, в който да записва всичко, което е полезно за развитието на процеса. На нея постоянно и „хрумват“ идеи и дори в разпускащите разговори с актьорите и екипа се раждаха нови задачи за следващите дни.

„Пуф“, трябва да е пуф“ – каза веднъж Веселка Кунчева и оттогава всеки път се сещам през какви хубави моменти премина всеки един член на екипа, за да има „пуф“. Малко творци могат да се похвалят, че са преживяли толкова красив процес. Той е колкото ползотворен и обогатяващ, защото е лаборатория за човешки емоции, страсти и решения, но и те кара се усмихваш и забавляваш почти денонощно.

В описанието на представлението се казва: „Дама пика“ е спектакъл за спасението и проклятието, разкъсващата страст и фалшивото смирение.“

Аз казвам: „Дама пика“ бе процес, който стъпваше на стабилната основа на приятелството, професионализма и любовта към изкуството. Не знам дали сме се спасили, пречистили или смирили, но със сигурност сме се превърнали в по-добри хора.

Да си част от всичко това, значи да обичаш родилото се като свое. Сега към днешна дата спомените продължават да ме карат да се усмихвам, а представлението е част от мен. ■

Какво видях в една „лаборатория“

Светла Бенева

В случая не става дума за нещо непознато. Напротив! Вече е традиция в живота на Кукления театър в Стара Загора да организира и провежда срещи-лаборатории на своя състав и на желаещи отвън да се включат, в процес на изследване, на вглеждане, на опознаване на нещо ново в различните аспекти на творческата дейност. През 2016 година, от 25 септември до 10 октомври, IX международна творческа лаборатория-ателие с надслов „Срещу себе си“, направи опит да „прогледне“ в бездната материал, съдържащ се в живота и творчеството на Ф. М. Достоевски. И то от един смел и вече нашумял с успехите си екип с художествен ръководител режисьора Веселка Кунчева, драматурга Ина Божидарова, сценографа Мариета Голомехова, композитора Христо Намлиев, майстора на художественото осветление Ивайло Марков и поканения от Италия гост-

хореограф Алесандро Солима. Участваха 23-ма изпълнители и никой не се отказа докрай от усилията да опита нещо различно в театралния език, провокиран от познанията за човешката психика и по-точно „специфичността на славянската психика“, формулирана в изказа-цитат от Достоевски: „Човек е нещастен, защото не знае, че е щастлив, само за това“. Сценична среда на избраната от ателието тема в сценографията на Мариета Голомехова се оказа пепелта, образ „послеслов“ за изгарянето докрай в страстта, в пристрастяването, в пристъпите на болестта и лудостта, в бълнуването между съня и реалността, в процепта между престъплението и наказанието, между живота и смъртта – натрапчиви мотиви от живота и написаното от Достоевски.

Отпред и отзад на сцената – клони и пънове от дървета, събрани и обгорени в местност, из-